

3к.

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут мистецтв
Кафедра академічного та естрадного вокалу

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
Олексій ЖИЛЬЦОВ
« 26 » 11 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ДИРИГУВАННЯ (ХОРОВЕ / ОРКЕСТРОВЕ)

для студентів
Спеціальності 025 «Музичне мистецтво»
Освітнього рівня: першого (бакалаврського)
Освітньої програми 025.00.03 Інструментальне виконавство
(фортепіано) та 025.00.04 Інструментальне виконавство (оркестрові
струнні, народні та духові)

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма: 2290/20
Жильцов
(підпис) (прізвище, ініціали)
« » 20 20

Київ – 2020

Розробники: Сбітнева Олена Федорівна, викладач кафедри академічного та естрадного вокалу.

Викладачі: Заверуха Олена Леонідівна, доцент кафедри академічного та естрадного вокалу, Кириленко Яна Олексіївна, доцент кафедри академічного та естрадного вокалу, Світайло Світлана Валеріївна, старший викладач кафедри академічного та естрадного вокалу, Миронюк Тарас Васильович, старший викладач кафедри академічного та естрадного вокалу, Савченко Юлія Олександрівна, викладач кафедри академічного та естрадного вокалу.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри академічного та естрадного вокалу

Протокол від 24. 08. 2020 року № 10

Завідувач кафедри Юлія (Юлія МЕРЕЖКО)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи) 025.00.03 Інструментальне виконавство (фортепіано) (назва освітньої програми)

___ . ___ . 2020 р.

Гарант освітньо-професійної програми (керівник проектної групи) Свириденко (Наталія СВИРИДЕНКО)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи) 025.00.04 Інструментальне виконавство (оркестрові струнні, народні та духові) (назва освітньої програми)

___ . ___ . 2020 р.

Гарант освітньо-професійної програми (керівник проектної групи) Сподаренко (Віктор СПОДАРЕНКО)

Робочу програму перевірено

___ . ___ . 2020 р.

Заступник директора Таранник (Алла ТАРАННИК)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання			
	денна		заочна	
<i>Диригування (хорове/оркестрове)</i>				
Вид дисципліни	<i>обов'язкова</i>			
Мова викладання, навчання та оцінювання	<i>українська</i>			
Загальний обсяг кредитів / годин	<i>0,50/15</i>			
Курс	<i>III</i>		<i>III</i>	
Семестр	<i>V</i>	<i>VI</i>	<i>V</i>	<i>VI</i>
Кількість змістових модулів за розподілом:	<i>1</i>	<i>1</i>	-	-
Обсяг кредитів	<i>0,50</i>	-	-	-
Обсяг годин, у тому числі:	<i>15</i>	-	-	-
Аудиторні	<i>10</i>	-	-	-
Модульний контроль	<i>1</i>	-	-	-
Семестровий контроль	-	-	-	-
Самостійна робота	<i>4</i>	-	-	-
Форма семестрового контролю	<i>залік</i>	-	-	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни.

Мета дисципліни - розвиток музично-естетичного інтелекту, формування умінь і навичок роботи з хоровою партитурою, оркестровою партитурою, вивчення специфіки управління хором та оркестровим колективом, підготовка студентів до педагогічної та концертно-творчої діяльності. Формою контролю знань та вмінь студентів з курсу «Диригування (хорове/оркестрове)» є залік (5 семестр).

Завдання навчальної дисципліни - виховання комплексу компетентностей студента, зокрема загальних:

світоглядна: під час вивчення хорових, оркестрових творів українських та зарубіжних композиторів у студентів формується ціннісно-

орієнтаційна позиція щодо розуміння значення вітчизняної музики у контексті світового мистецтва; вивчення кращих зразків хороших композицій та оркестрових творів сприяє загальнокультурній ерудиції, розширює коло інтересів та додає розуміння вагомості навичок диригування для власного розвитку та професійного зростання; **громадянська**: вивчення творів українських композиторів сприяє формуванню патріотичного почуття та збуджує інтерес до вітчизняної культури та історії, виховання поваги до власних традицій формує бережне ставлення до культурного надбання інших держав та націй, що призводить до розвитку громадянсько-демократичного суспільства; **комунікативна**: здатність працювати у команді (викладач, концертмейстер, студент), до міжособистісного спілкування, емоційної стабільності, толерантності; **інформаційна**: здатність до самостійного пошуку та оброблення інформації з різних джерел для розгляду конкретних питань, які стосуються історико-теоретичного аспекту хорового та оркестрового диригування, ефективного використання інформаційних технологій у соціальній та професійній діяльності; **науково-дослідницька**: під час занять у студентів формується здатність виконувати навчально-дослідні завдання на основі володіння науковими методами, які необхідні для дослідження хорової, оркестрової музики, диригентської практики; виробляється критична обізнаність, інтелектуальна чесність та здатність до нестандартних рішень завдань; **самоосвітня**: здатність до пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку, спрямованість на розкриття особистісного творчого потенціалу самореалізацію, прагнення до особистісно- професійного лідерства та успіху;

фахових: **організаційна**: здатність планувати, організовувати, координувати, контролювати та оцінювати діяльність і взаємодію суб'єктів музично-виконавського та музично-освітнього процесу. Уміння організувати роботу музично-творчих колективів, оркестрів, шкільних вокальних гуртків; **мистецтвознавча**: володіння базовими знаннями з історії та теорії

української музики. Ознайомлення із різноманіттям форм та жанрів хорової музики. Дослідження життєвого і творчого шляху видатних композиторів, які створювали хорові твори. Знання особливостей диригентської техніки. Розуміння відмінностей техніки диригування академічного, естрадного, джазового і народного; **музично-теоретична**: вміння читати нотний текст з аркуша. Володіння навичками сольфеджування одноголосного й багатоголосного музичного матеріалу. Розвиненість внутрішнього слуху та функціонального вокального слуху. Здатність застосовувати у процесі навчання та фахової діяльності знання з теорії музики, гармонії, аналізу музичних форм, поліфонії; **інформаційно-технологічна**: здатність до самостійного пошуку музичного матеріалу в мережі Інтернет, репертуарних збірках, навчально-методичних посібниках. Уміння послуговуватися мультимедійними програмами з обробки аудіо та відео, спроможність використовувати мультимедійні програми Final, Sibelius та інші. Популяризації музичної культури, у тому числі з використанням можливостей сучасних медіа; **інструментально-виконавська**: здатність демонструвати високий рівень виконавської майстерності під час виконання партитур. Спроможність до вирішення основних проблем практичної діяльності в репетиційній, педагогічній та творчій роботі; **концертно-сценічна**: здатність до культурно-освітньої та просвітницької діяльності в умовах концертно-сценічного виступу; сформованість сценічної культури, навичок диригентської постави, вербальної і невербальної комунікації з колективом. Здатність до психоемоційного саморегулювання та навіювання у процесі сценічного виступу; **педагогічна**: здатність демонструвати розуміння цілей, завдань педагогічного процесу та основних принципів музичної педагогіки; застосовувати навички диригентської майстерності під час педагогічної діяльності.

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

- сформувати ціннісно-орієнтаційну позицію щодо розуміння значення диригування для вітчизняного та світового музичного мистецтва. Набути вміння аналізувати й інтерпретувати соціальні та культурно-мистецькі явища і процеси, які пов'язані із музичною культурою. Проявляти інтерес до хорового, інструментального мистецтва;

- вміти під час диригування продуктивно працювати у команді, проявляти толерантність та повагу до учасників навчального процесу. Вільно володіти українською мовою відповідно до норм культури спілкування;

- мати здатність до ефективного використання інформаційних технологій та оброблення інформації з різних джерел для розгляду конкретних питань, які стосуються історико-теоретичного аспекту диригування;

- використати аналітичну активність і творчий підхід під час дослідження хорового мистецтва. Вміти аналізувати різноманітні форми та жанри хорової та оркестрової музики. Знати низку хорових, інструментальних та ансамблевих творів. Засвоїти музично-теоретичні терміни і поняття, які необхідні під час роботи з оркестром та хоровим колективом;

- бути готовим до планування й організації вокально-хорового та вокально-педагогічного процесу, мистецьких програм і проектів;

- набути практику застосовувати у вокально-хорові, оркестровій та вокально-педагогічній діяльності знання з історії та теорії хорового мистецтва, сольфеджіо, гармонії, поліфонії, аналізу музичних форм. Удосконалити диригентсько-виконавські навички та вміння читання нотного тексту з аркуша;

- отримати навички мануальної техніки та здатність до творчої інтерпретації творів;

- підсилити практику публічної інструментально-хорової діяльності та
набути навички диригентської майстерності;

- оволодіти методикою роботи з хоровим, оркестровим колективом та
готовність до навчання учнів початкових спеціалізованих мистецьких
навчальних закладів.

У зв'язку з продовженням карантину, індивідуальні заняття будуть
проводитись у форматі відеоконференцій за допомогою систем Google meet,
Zoom, Viber, Skype, WhatsApp тощо.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів, тем	Розподіл годин між видами робіт							
	Усього	Аудиторні						Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Контрольні заходи	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. Вдосконалення диригентських навичок. Робота над виразністю диригентського жесту								
Тема 1. Формування навичок прийомів виконання legato, non legato, staccato, фермата, що знімається і не знімається	3	-	-	2	-	-	-	1
Тема 2. Вивчення п'ятидольного розміру 5/4 або 5/8 на «п'ять» і на «раз»	2	-	-	2	-	-	-	
Тема 3. Гра партитури на інструменті зі звучанням, наближеним до хорового. Розучування хорових партій з уявним хором	2	-	-	1	-	-	-	1
Тема 4. Диригування творів різних за виконавським завданням. Синкопи, акценти, перемінні темпи	3	-	-	2	-	-	-	1
Тема 5. Знайомство з розмірами: 9/8, 9/4 за дев'яти- і тридольною схемою. Робота з камертоном. Відпрацювання чіткості жесту в творах дуже швидкого темпу.	2	-	-	2	-	-	-	
Тема 6. Виконання шкільної пісні з репертуару 5-6 го класу ДШМ або ДМШ під власний акомпанемент. Детальний аналіз засобів виразності, педагогічних і навчальних задач.	2	-	-	1	-	-	-	1
Модульний контроль.	1	-	-	-	1	-	-	-
Семестровий контроль. Залік.	+	-	-	-	+	-	-	-
Усього за I семестр	15	-	-	10	1	-	-	4

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Вдосконалення диригентських навичок. Робота над виразністю диригентського жесту.

Тема 1. Формування навичок прийомів виконання legato, non legato, staccato, фермата, що знімається і не знімається.

Основна література: 2, 4, 7.

Додаткова література: 3, 4, 8.

Тема 2. Вивчення п'ятидольного розміру $5/4$ або $5/8$ на «п'ять» і на «раз»

Основна література: 1, 8, 9.

Додаткова література: 5, 9, 10

Тема 3. Гра партитури на інструменті зі звучанням, наближеним до хорового. Розучування хорових партій з уявним хором

Основна література: 9, 10, 11.

Додаткова література: 2, 3, 7.

Тема 4. Диригування творів різних за виконавським завданням. Синкопи, акценти, перемінні темпи

Основна література: 9, 10, 11.

Додаткова література: 2, 3, 7.

Тема 5. Знайомство з розмірами: $9/8$, $9/4$ за дев'яти- і тридольною схемою. Робота з камертоном. Відпрацювання чіткості жесту в творах дуже швидкого темпу.

Основна література: 3, 5, 9.

Додаткова література: 8, 9, 10.

Тема 6. Виконання шкільної пісні з репертуару 5-6 го класу середньої школи під власний акомпанемент. Детальний аналіз засобів виразності, педагогічних і навчальних задач

Основна література: 7, 10, 11.

Додаткова література: 10, 11, 15.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	-	-	-	-	-
Відвідування семінарських занять	-	-	-	-	-
Відвідування практичних занять	1	10	10		
Робота на семінарському занятті	-				
Робота на практичному занятті	10	10	100	-	-
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	-	-	-	-	-
Виконання завдань до самостійної роботи	5	4	20	-	-
Виконання модульної роботи	50	1	50	-	-
Виконання ІНДЗ	-	-	-	-	-
Разом		-	180		-
Розрахунок коефіцієнта: $180/100=1,8$					

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№	Зміст завдання	К-сть годин	Література	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль 1 Вдосконалення диригентських навичок. Робота над виразністю диригентського жесту.					
1.	Формування навичок прийомів виконання legato, non legato, staccato, фермата, що знімається і не знімається .	1 год.	Нотний текст	На практичному занятті (відтворення у практичній діяльності, контрольне прослуховування)	5 б.
2.	Гра партитури на інструменті зі звучанням, наближеним до хорового. Розучування хорових партій з уявним хором	1 год.	Нотний текст		5 б.
3.	Диригування творів різних за виконавським завданням. Синкопи, акценти, перемінні темпи	1 год.	Нотний текст		5 б.
4.	Виконання шкільної пісні з репертуару 5-6 го класу ДШМ або ДМШ під власний акомпанемент. Детальний аналіз засобів виразності, педагогічних і навчальних задач.	1 год.	Нотний текст		5 б.
Усього за 1 семестр		4 год.			20 б.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль проводиться у формі прослуховування музичного матеріалу, опанованого студентами впродовж семестру, що передбачає:

- диригування двох творів: а саррелла та з супроводом напам'ять (різних за характером);
- спів голосів по горизонталі та вертикалі твору а саррелла (по нотах);
- гра партитури твору а саррелла (по нотах);
- гра дитячої пісні з дитячого репертуару 5-6 класів ДШМ або ДМШ по нотах.

Максимальна кількість балів – 50.

№	Тема	Форми проведення	Критерії оцінювання	Бали
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.				
1	Вивчення пісень шкільного репертуару	практичне завдання	своєчасність виконання завдання 2 повний обсяг виконання 2 якість виконання 2 креативний підхід 2 ініціативність 2	10
2	Диригування творів із супроводом	практичне завдання	знання тексту 5 розуміння форми твору 5 художня виразність 5 техніка виконання 5	20
3	Диригування творів а саррелла	практичне завдання	знання тексту 5 розуміння форми твору 5 художня виразність 5 техніка виконання 5	20
Максимальна кількість балів				2*25 = 50

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання:

Залік – 5 семестр.

Залік виставляється за результатами підсумку загальних балів, які набрав студент впродовж семестру.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю (заліку).
Не передбачено у зв'язку зі специфікою даної навчальної дисципліни.

6.6. Шкала відповідності оцінок.

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Завдання для дистанційного навчання

- 1.Робота над партитурою, її розбір та аналіз
- 2.Аналіз вибраних хорових творів
- 3.Гра партитури
- 4.Відпрацювання навичок співу хорових партій
- 5.Опрацювання практичних та методичних посібників з диригування (К. Пігров «Керування хором», М. Колеса «Основи техніки диригування».
- 6.Засвоєння основних понять-термінів виконавського характеру.
- 7.Опанування музичного матеріалу шкільного репертуару
- 8.Вивчення однієї пісні з репертуару 5-6 -го класу середньої школи
- 9.Робота над технічними труднощами твору
- 10.Удосконалення техніки диригування шляхом вивчення та повторень виконуваних програмових творів під час домашніх індивідуальних занять
- 11.Види групування п'ятидольного розміру (3+2 або 2+3) та їх відтворення в різних диригентських схемах
- 12.Вивчити особливості диригування творів з перемінними розмірами.
- 13.Удосконалення техніки диригування в розмірах: - 9/8, 9/4 за дев'яти- і тридольною схемою
- 14.Робота над партитурою та виразністю диригентського жесту.
- 15.Робота над художнім образом у хорових творах
- 16.Самостійна робота над удосконаленням виконання шкільного репертуару

7. Навчально-методична картка дисципліни III курс
 Аудиторні (лабораторні) заняття – 10 год. Самостійна робота - 4 год.

Модулі	Змістовний модуль I
Назва модуля	Удосконалення диригентських навичок. Робота над виразністю диригентського жесту.
Кількість балів за модуль	110
Заняття	1-10
Практичні	10
Назва навчального модуля (практичне заняття)	<p>Тема 1 Формування навичок прийомів виконання legato, non legato, staccato, фермата, що знімається і не знімається .</p> <p>Тема 2 Вивчення п'ятидольного розміру 5/4 або 5/8 на «п'ять» і на «раз»</p> <p>Тема 3 Гра партитури на інструменті зі звучанням, наближеним до хорового. Розучування хорових партій з уявним хором</p> <p>Тема 4 Диригування творів різних за виконавським завданням. Синкопи, акценти, перемінні темпи</p> <p>Тема 5 Знайомство з розмірами: 9/8, 9/4 за дев'яти- і тридольною схемою. Робота з камертоном. Відпрацювання чіткості жесту в творах дуже швидкого темпу.</p> <p>Тема 6 Виконання шкільної пісні з репертуару 5-6 го класу ДШМ або ДМШ під власний акомпанемент. Детальний аналіз засобів виразності, педагогічних і навчальних задач.</p> <p>1*10=10 б/ 10*10=100 б. 110 б.</p>
Самостійна робота (5 балів)	20 балів
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 50 балів
Коефіцієнт, підсумковий контроль	Всього без урахування коефіцієнту – 180 балів, коефіцієнт – 1,8; залік

8. Рекомендовані джерела.

Основна література:

1. Авдієвський А. Т. Співає Український народний хор імені Г. Верьовки / Автор-упоряд. А. Т. Авдієвський; упоряд. М. І. Пилипчак. – К. : Муз. Україна, 2005. – 275 с. http://scores.at.ua/load/vokalnaja/khorovaja/sbornik_pesen_poet_ukrainskij_narodnyj_khor_imeni_g_verevki_pesni_narodov_mira/16-1-0-667
2. Живов В. Исполнительский анализ хорового произведения. – М.: Музыка, 1987.- 95 с.
3. Колесса М. Основи техніки диригування. – К.: Музична Україна, 1981.- 208 с.
4. Кондратова, Л. Г. Музичне мистецтво : підруч. для 5 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Л. Г. Кондратова. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2013. – 176 с. <http://pidruchnyk.com.ua/164-muzichne-mistectvo-kondratova-5-klas.html>
5. Кондратова, Л. Г. Музичне мистецтво : підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Л. Г. Кондратова. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. – 216 с. <http://pidruchnyk.com.ua/563-muzyka-6klas-kondratova.html>
6. Масол, Л. М. Музичне мистецтво : підруч. для 5 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Л. М. Масол, Л. С. Аристова. – Харків : Сиція, 2013. – 160 с. : іл. http://www.sicia.com.ua/index.php?mbnGalleryViewerU.swf?zoomifySlidesXMLPath=books/class5_2507/index.xml&page=1320
7. Музичне мистецтво : підручник для 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів / Масол Л. М., Аристова Л. С. – Харків : Сиція, 2014. — 160 с. http://www.sicia.com.ua/index.php?page=2603&content_page=0
8. Світайло С. В. Методика роботи з дитячим хоровим колективом : навч.-метод. посібник для студ. вищих навч. закладів III–IV рівня акредитації. / Світайло С. В. – К. : Унів. коледж Київського ун-ту ім. Бориса Грінченка, 2016. –140 с. <http://elibrary.kubg.edu.ua/14757/>
9. Стефіна Н. В. Хрестоматія з хорового диригування. Випуск II. Частина 1 Навч.-метод. посібник для студентів ВНЗ. / Н. В. Стефіна – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. – 270 с. <http://www.twirpx.com/file/2319254/>
10. Стефіна Н. В. Хрестоматія з хорового диригування. Випуск II. Частина 1 Навч.-метод. посібник для студентів ВНЗ. / Н. В. Стефіна – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – 152 с. <http://www.twirpx.com/file/2319270/>
11. Стефіна Н. В. Хрестоматія з хорового диригування. Випуск II. Частина 1 Навч.-метод. посібник для студентів ВНЗ. / Н. В. Стефіна – Суми : СумДПУ

ім. А. С. Макаренка, 2014. – 161 с. <http://www.twirpx.com/file/2319271/>

12. Стефіна Н. В. Хрестоматія з хорового диригування. Випуск II. Частина 1 Навч.-метод. посібник для студентів ВНЗ. / Н. В. Стефіна – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – 229 с. <http://www.twirpx.com/file/2319256/>

11. Стефіна Н. В. Хрестоматія з хорового диригування. Випуск II. Частина 1 Навч.-метод. посібник для студентів ВНЗ. / Н. В. Стефіна – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – 286 с. <http://www.twirpx.com/file/2319272/>

Додаткова література:

1. Бенч-Шокало О. Український хоровий спів. Актуалізація звичаєвої традиції: навчальний посібник / О. Бенч-Шокало. – К. : Український світ, 2002. – 440 с.
2. Бурбан М.І. Хорове виконавство України. Довідник / М. І. Бурбан. – Дрогобич : Вимір, 2004. – 260 с.
3. Григор'єва В. В. Хорове диригування : метод. рек. до самост. роботи / Вікторія Григор'єва ; Бердян. держ. пед. ун-т, Ін-т психол.-пед. освіти та мистец., Каф. муз. виховання. - Бердянськ : Ткачук О. В., 2012. – 119 с.
4. Джурко В. Л.. Хорове диригування : навчальний посібник / Київський університет імені Бориса Грінченка, Інститут мистецтв ; Упоряд. В. Л. Джурко, Т. О. Макарова, І. С. Чернявська ; Київський університет імені Бориса Грінченка. – К. : Київський ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. – 139 с.
5. Карпенко Є. В. Хорове аранжування : Навчально-методичний посібник для студентів музичних факультетів вищих навчальних закладів / Є. В. Карпенко, Н. В. Карпенко. - Суми : Мрія, 2007. – 220 с.
6. Карпенко Є. В., Карпенко Н. В.. Хорове аранжування : Навчально-методичний посібник для студентів музичних факультетів вищих навчальних закладів / Є. В. Карпенко, Н. В. Карпенко. - Суми : Мрія, 2007. – 220 с.
7. Костенко Л. В. Методика викладання хорового диригування : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. В. Костенко, Л. Ю. Шумська ; Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. - Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – 99 с.
8. Мархлевський А. Практичні основи роботи в хоровому класі. - К.: Музична Україна, 1986.
9. Падалко Л. Виховання ансамблю в хорі.-К.: Мистецтво, 1969.
10. Плішка А. В. Хорова музика : хрестоматія з диригування: навчальний посібник до курсу «Хорове диригування». Вип. 3 / укл. А. В. Плішка. – Чернівці : Рута, 2008. – 45 с.
11. Плішка А. В. Хорова музика: хрестоматія з диригування : Навчальний

посібник до курсу «Хорове диригування». Вип. 2-й / укл. А. В. Плішка. – Чернівці : Рута, 2007. – 44 с.

12. Плішка А. В. Хорова музика: хрестоматія з диригування: навчальний посібник до курсу «Хорове диригування» / Укл. А. В. Плішка. – Чернівці : Рута, 2005. – 48 с.

13. Потапчук Т.В. Формування морально-духовних цінностей старшокласників у хоровому колективі : монографія / Т. В. Потапчук ; Рівненський держ. гуманіт. ун-т. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2013. – 175 с.

14. Смирнова Т. Вища диригентська хорова освіта в Україні: минуле та сучасність / Т. Смирнова. –Харків: Константа, 2002. – 256 с.

15. Шегда Л. В. Українська пісенно-хорова музика для дітей (на матеріалі творчості Л. Дичко і Б. Фільц) : [монографія] / Лідія Шегда. – Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2012. – 205 с.

16. Шумська Л.Ю. Хорове диригування : навчальний посібник / Л. Ю. Шумська ; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Ніжинський держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. - Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2011. – 14.